

Van Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep	Datum vergadering 9 november 2017
Datum verslag 16 november 2017	Auteur Mariska Plantfeber
	Registratienummer

Verslag PWN Lymebijeenkomst donderdag 9 november 2017 in De Hoep, Castricum

Aanwezig;

PWN	Jolanda ten Cate	Secretariaatsmedewerker Vrijwilligers
PWN	Paul Duynstee	KAMS coördinator
PWN	Chris Kant	Bedrijfsarts
PWN	Ingrid Konst	HR adviseur
PWN	Marianne Snabilie	Manager FM/MO
RIVM	Hein Sprong	Medisch Bioloog
PrikPunt	Paul Groothuijse	Verpleegkundige Vaccinatiezorg
PWN	Medewerkers en vrijwilligers	

Marianne Snabilie heet alle aanwezigen welkom.

Presentatie RIVM

Hein Sprong, Medisch Bioloog van het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Centrum Infectieziektebestrijding - Clb) verzorgt de presentatie 'Tekenen- en tekenoverdraagbare ziekten'. Het Clb signaleert, adviseert en coördineert de bestrijding van infectieziekten in Nederland. Het gaat hierbij om effectieve preventie, hoge waakzaamheid en snelle reactie bij een uitbraak. Het Clb levert hiermee een bijdrage aan de vermindering van gezondheidsproblemen als gevolg van infectieziekten.

Het aantal personen met de ziekte van Lyme neemt toe doordat er steeds meer teken zijn in Nederland. Bovendien kunnen teken meerdere ziekteverwekkers met zich meedragen. De bekendste is de ziekte van Lyme, minder bekend zijn tekenencefalitis en anaplasmosis. Ook zijn de teken langere periodes actief door de klimaatverandering, men heeft meer vrije tijd en brengt deze ook in natuurgebieden door.

Clb

Het Clb bestudeert o.a. reeën, muggen en vogels en bekijkt welke infectieziekten deze dieren met zich meebrengen. Volwassen teken voeden zich voornamelijk op hoefdieren als reeën, edelherten, wilde zwijnen, schapen en runderen. Dit is de reden dat in de duinen of het bos per 100m² 200 teken te vinden zijn, terwijl er in een tuin veel minder teken leven.

Tekenseizoen/tekenbeten

Het tekenseizoen is van maart tot en met oktober met pieken in april/mei en september: Op warme dagen (boven ~7 graden) in de winter kunnen teken ook actief zijn. Tekenen detecteren hun gastheer door uitgestraalde lichaamswarmte en geurdetectie. Via de benen van de gastheer klimmen zij omhoog en nestelen zich bij voorkeur in de huidplooiën, maar ook op armen en/of benen. Controleer jezelf regelmatig als je in het groen bent geweest, minimaal aan het einde van de dag. Een tekenbeet is niet erg, de kans dat je ziek wordt na een tekenbeet is heel klein. Wel is het belangrijk om de plek van de tekenbeet in de gaten te houden. Als een groter wordende huidafwijking (groter van 2,5 cm) zichtbaar wordt op de plek van de tekenbeet, ga dan naar de huisarts. Dit kan een erythema migrans zijn. Mocht je in de weken (tot 3 maanden) na een tekenbeet ernstige medische klachten krijgen ga dan naar de huisarts en vertel dat je in de afgelopen periode door een teek gebeten bent.

Van Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep	Datum vergadering 9 november 2017
Datum verslag 16 november 2017	Auteur Mariska Plantfeber
	Registratienummer

Per jaar worden 1,3 miljoen tekenbeten waargenomen waarna bij 23.000 mensen een rode ring (Erythema Migrans) zichtbaar is. De kans op een rode ring na een beet is 2 % en een ernstige vorm van Lyme is ongeveer 0,2 %. Hein Sprong benadrukt dat men niet bang moet zijn om ziek te worden na een tekenbeet. De rode ring kan zich enkele dagen tot maanden na de infectie openbaren (gemiddeld 2 tot 3 weken). Het gaat om een wegdrukkbare roodheid met een plek die niet ringvormig hoeft te zijn. Ongeveer de helft van de patiënten met deze kring kan zich (g)een tekenbeet herinneren.

Belangrijk is dat men goed in de gaten houdt hoe men zich na een beet voelt en gaat handelen bij ziekteverschijnselen. Men moet altijd alert zijn en blijven en na bijvoorbeeld een duinwandeling zichzelf controleren op teken. Een teek zit maximaal een week op het lijf.

Verwijderen van een teek

Het verwijderen van een teek kan het beste met een pincet worden gedaan en deze in rechte stand eruit trekken, niet draaien!

Besmette teken

Van alle teken is 20 % besmet met o.a. de Borrelia bacterie. Teken-encefalitis (hersenvliesontsteking) wordt veroorzaakt door het tekenencefalitis-virus. Dit virus is tot nu toe alleen op de Sallandse en de Utrechtse Heuvelrug gevonden en 0,02 % van de teken is met dit virus besmet. In Nederland zijn de afgelopen 2 jaar 4 patiënten geweest die dit virus hebben opgelopen. In Oostenrijk worden veel mensen ingeënt tegen dit virus, in Nederland is dat niet het geval. In Europa wordt wel onderzoek gedaan naar een vaccin tegen de Borrelia bacterie.

De medische kosten van Lymeziekte zijn ongeveer 20 miljoen euro per jaar. Ten opzichte van andere ziekten en andere infectieziekten zijn de kosten en de ziektelast betrekkelijk laag.

Het is gebleken dat veel mensen niet serieus worden genomen met hun klachten, zeker na een negatieve uitslag op een bloedtest. Later blijkt dat men toch de Borrelia bacterie heeft opgelopen. De antistoffen komen pas later op gang en zijn dan ook zichtbaar in het lichaam. De testen op de ziekte van Lyme zijn in Duitsland niet beter dan in Nederland.

Soorten teken

Hein Sprong toont diverse teken. De A. vespertilionis komt voor bij vlermuizen en de Ixodes hexagonus bij egels. De Ixodes hexagonus kan ook de ziekte van Lyme overbrengen, maar doordat deze teek zich vooral in nesten van dieren bevindt bijten deze teken niet of nauwelijks mensen. De Hyalomma teek komt nog niet voor in Nederland maar wel al in zuid Europa, Afrika en Azië. O.a. trekvogels worden gebeten door deze teek waardoor deze over grote afstanden met vogels meereist. In juli 2012 is voor het eerst deze teek aangetroffen in Nederland (Limburg). Het is nog te koud in Nederland voor deze tekensoort om zich in Nederland te vestigen. Hyalomma teken kunnen een dodelijk virus overbrengen, namelijk het Krim Kongo hemorragische koorts virus. De ziekte gaat gepaard met bloedingen en hoge koorts. Er is nog geen behandeling mogelijk en er is ook nog geen goed vaccin gevonden. Gelukkig komt deze tekensoort nog niet in Nederland voor.

A. Vespertilionis

D. reticulatus

Refelixus

H. marginatum

Nieuw in Nederland is de Dermacentor reticularis, deze ziet er heel anders uit dan de schapenteek en heeft een tekening op zijn rug. Deze teek kan de ziekte 'tick-borne lymphadenopathy (Tibola) overbrengen, deze infectie heet Rickettsia Raoultii. De symptomen zijn een dikke, harde kost op de plek van de tekenbeet en een lymfeklierontsteking. Men heeft geen koorts, maar voelt zich niet lekker. Deze symptomen zijn goed te behandelen met antibiotica. Deze ziekte is nog niet in Nederland aangetroffen.

Van Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep		Datum vergadering 9 november 2017
Datum verslag 16 november 2017	Auteur Mariska Plantfeber	Registratienummer

De larven en nimfen vindt men onder bladeren en zijn nauwelijks zichtbaar. De volwassen teken zitten bijvoorbeeld op grassprietten, in struiken en leven niet hoger dan 1,5 m. Vooral nimfen en volwassen vrouwtjes kunnen de ziekte van Lyme overbrengen. Deze tekensoort heeft zich verspreid richting de kustgebieden en recentelijk ook in de PWN gebieden. Honden kunnen de tekenkoorts (Babesiose – *Babesia canis*) door deze teek oplopen, wat bloedarmoede veroorzaakt. Hieraan overlijdt de hond. Honden-Babesiose is geen ziekte die op de mens overgebracht wordt.

Dermacentor reticularis

De meest voorkomende teek is de *Ixodus ricinus* (schapenteek) waarvan de meeste doodgaan omdat ze geen gastheer vinden. Hun overleving is grotendeels afhankelijk van de weersomstandigheden. Bij een zachte winter zullen meer teken overleven. Deze teek is een generalist en bevindt zich op diverse diersoorten zoals een schildpad, konijnen en reeën.

Ixodus ricinus

Voor de levenscyclus van een teek zijn muizen voor larven van groot belang (90 % van de larven voedt zich via de muis) en nimfen voeden zich vooral met muizen en vogels (vooral merels). Reeën zijn de belangrijkste gastheer voor de vrouwelijke teken.

In Nederland wordt de *Borrelia* bacterie, die de ziekte van Lyme kan veroorzaken, hoofdzakelijk overgebracht door de schapenteek (*Ixodes ricinus*). Deze teek kent een levenscyclus van 3 tot 4 jaar, afhankelijk van het klimaat en heeft 3 bloedmaaltijden in zijn/haar leven nodig.

Diverse Lymeziekten:

Er bestaan diverse Lymeziekten;

- <i>Borrelia burgdorferi</i> s.s.	Geassocieerd met gewrichtsaandoeningen
- <i>Borrelia afzelii</i>	Geassocieerd met huidmanifestaties
- <i>Borrelia garinii</i>	Geassocieerd met neurologische manifestaties

Onderzoek

De universiteit van Wageningen heeft een onderzoek gedaan naar de tekenpopulatie en camera's opgehangen in gebieden om zo te bekijken welke diersoorten daar het meest voorkomen. Tevens zijn gebieden afgezet waar geen reeën konden grazen. Gebleken is dat bij afwezigheid van reeën er veel minder teken zijn, maar dit betekent niet dat er geen teken zijn in het betreffende gebied. Dat komt omdat de reeën de belangrijkste gastheer zijn voor mannetjes en vrouwtjes teken, daar "ontmoeten" ze elkaar en neemt de vrouwtjes teek haar bloedmaaltijd. Bij meer reeën zijn er meer larven te zien, maar het aantal nimfen en volwassen teken blijft hetzelfde. De belangrijkste bloedmaaltijd voor larven en nimfen blijven wel de muizen en vogels.

Op kleinere schaal zal uitrastering of complete reductie van de wilde hoefdieren vrijwel afdoende zijn. Het (regelmatig) inzetten van behandelde, grote grazers zal zeker (in ieder geval tijdelijk) helpen om het aantal teken terug te dringen.

Van		Datum vergadering
Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep		9 november 2017
Datum verslag	Auteur	Registratienummer
16 november 2017	Mariska Plantfeber	

Er is geen bewijs dat het eten van door teken besmet wild gevaarlijk is voor de gezondheid van de mens. Bij reeën zijn veelvuldig de bacteriën 'Anaplasma' gevonden, maar dit veroorzaakt geen Anaplasmosis bij mensen. De reden hiervoor is dat het vlees goed gebakken is en de teek niet direct de bacterie in het bloed brengt.

Een jager doet er verstandig aan hygiënisch met vlees om te gaan en altijd handschoenen te gebruiken. Het gaat niet om ziektes overgebracht door teken, maar andere ziektes die reeën bij zich kunnen dragen. Jagers hoeven zich niet specifiek zorgen te maken om de Borrelia bacterie tijdens het ontweiden van wild.

Allergische reactie na het eten van vlees

Bij een tekenbeet 'spugen' teken eiwitten in je bloed. Op deze eiwitten zit een stofje met de naam alfa-gal. Het afweersysteem kan antilichamen aanmaken tegen deze stof. In sommige gevallen leidt dat tot allergische reacties als iemand weer met deze stof in aanraking komt. Alfa-gal zit niet alleen in 'tekenspuug', maar ook in rood vlees, zoals (gebakken of ongebakken) vlees van koeien, varkens, paarden (dus niet in wit vlees zoals kip of vis). Wanneer het afweersysteem in aanraking komt met vlees, kan dat tot een allergische reactie leiden. Dit wordt alfa-galsyndroom genoemd, maar kan ook vleesallergie genoemd worden.

Veiligheidsinstructie

Paul Duynstee, KAMS coördinator PWN, licht de veiligheidsinstructie van de biologische agentia toe. Biologische agentia worden in de Arbeidsomstandighedenwet omschreven als 'levende organismen die een infectie, allergie of toxiciteit kunnen veroorzaken'. Als onderdeel van de Risico Inventarisatie en- Evaluatie (RI&E) moet een werkgever de blootstelling aan biologische agentia beoordelen.

In deze [veiligheidsinstructie](#) staan de maatregelen die PWN heeft opgesteld in samenspraak met de Bedrijfsarts, DW-Watertechnologie, NR (Natuur & Recreatie), KM (Klant & Markt) -CI (Controle & Inspectie) en de Crisismanager. Voor eventuele vragen kunnen Paul Duynstee en Nico Otte van PWN benaderd worden.

Besmetting tijdens het werk

Als een medewerker tijdens zijn/haar werk besmet is geraakt dan gaat het om een beroepsziekte. Deze besmetting moet hij/zij direct persoonlijk melden bij de Bedrijfsarts en deze stelt vast dat het om een beroepsziekte gaat. De werkgever heeft een verplichting in deze en zal ook voor de nodige nazorg moeten zorgen. Een PWN vrijwilliger hoeft dit niet door te geven, PWN is hier niet verantwoordelijk voor.

Registratie tekenbeet bij Stigas

Het is belangrijk de tekenbeet, opgelopen tijdens het werk, bij [Stigas](#) te registreren. Stigas onderzoekt waar en bij welke werkzaamheden tekenbeten voorkomen, zo kan zij gericht voorlichting geven. Hoe meer mensen hun beet registreren, des te beter zij onderzoek kan doen. Indien nodig kan Stigas ook contact opnemen met de werkgever. Zij adviseert dan hoe voorkomen kan worden dat de collega's vaker worden gebeten.

Vaccinatiezorg PrikPunt

Paul Groothuijse, verpleegkundige, van Vaccinatiezorg PrikPunt – landelijk meldpunt van Vaccinatiezorg - toont zijn presentatie inzake 'Meldpunt tekenbeten'. PWN is aangesloten bij Het PrikPunt zodat PWN medewerkers 24 uur per dag kunnen bellen (088 – 77 454 77) met hun vragen o.a. over een tekenbeet, zie onderstaand;

- Informatie over teken
- Instructie bij het verwijderen van een teek
- Adviseren van antibiotica Profylaxe*
- Verwijzing voor onderzoek en/of behandeling

*Profylaxe is een antibiotica in de vorm van 2 capsules die men eenmalig moet innemen op recept van een Lyme-polikliniek. Dit medicijn voorkomt dat men klachten krijgt. Wel kan dit medicijn bijwerkingen geven en dan met name maagdarmlaatsen. Ook kan het een allergische reactie teweegbrengen. Als de antibiotica goed wordt ingenomen dan gaat de bacterie dood, maar dat neemt niet weg dat er wellicht al in een voorstadium (neurologische) schade is aangericht in het lichaam.

Doorverwijzing naar Lyme-polikliniek

Als er vragen zijn over Lyme gerelateerde klachten dan wordt men eventueel doorverwezen naar de Lyme-polikliniek. Alle meldingen worden besproken met een arts-microbioloog. Men kan uiteindelijk doorverwezen

Van Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep	Datum vergadering 9 november 2017
Datum verslag 16 november 2017	Auteur Mariska Plantfeber
	Registratienummer

worden naar een Lyme polikliniek zoals het Lyme Centrum in Apeldoorn, het Amsterdams Multidisciplinair Lyme centrum (AMLC) of het Expertisecentrum voor Lyme-ziekte (Radboud umc). Paul Groothuijse benadrukt dat het enige tijd kan duren voordat men in een Lyme-polikliniek terecht kan.

Een advies zal te allen tijde gegeven worden door het PrikPunt en de folder van het PrikPunt kan altijd opgevraagd worden.

Het [Meldpunt tekenbeten](#) blijft via congressen op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen en adviseert organisaties over nieuwe ontwikkelingen.

Middelen om teken te voorkomen

Middelen om teken te voorkomen zijn;

- Kleding inspuiten met Deet
- Kleding geïmpregneerd met Permetrine (nadeel: dit middel doodt ook andere kleine dieren)
- Tekenwerende kleding
- Gebruik van gamachen (beenkappen die over de schoen en broekspijp gedragen worden) wordt aanbevolen. Deze zijn bijvoorbeeld bij de ANWB verkrijgbaar.

Men benadrukt dat de PWN Teammanagers goed in de gaten moeten houden als er medewerkers gebeten en/of ziek zijn en de juiste stappen genomen worden.

Blijf altijd alert!

Van

Lymebijeenkomst PWN in Castricum – De Hoep

Datum vergadering

9 november 2017

Datum verslag

16 november 2017

Auteur

Mariska Plantfeber

Registratienummer